

معصومه مهرگان از اساتید قلمزنی استان گلستان:

قلمزنی دمیدن روح به جسم بی جان فلزات است

آشتی بشر با فلز به حدود هزاره ششم قبل از میلاد بر می گردد. آنجا که به شهادت کاوشگران تاریخ اشیایی از طلا و نقره و مس و مفرغ یافت شد.

به گزارش خبرنگاران گروه فرهنگ، هنر و رسانه گزارش خبر، آشتی بشر با فلز به حدود هزاره ششم قبل از میلاد بر می گردد. آنجا که به شهادت کاوشگران تاریخ اشیایی از طلا و نقره و مس و مفرغ یافت شد.

اما در هزاره چهارم قبل از میلاد ذوب فلز موجب گردید تزئینات و فرم های گوناگونی با آنها ساخته شود و با امتزاج آنها مفرغ به دست آمد. در هزاره های بعد و در تمدن های قدیمی ایران چون عیلامیان، مادها، هخامنشیان، اشکانیان و ساسانیان انواع فلزات مورد استفاده قرار می گرفت و با بهره گیری از آهن در حقیقت تحولات شگرف فلزکاری به اوج رسید و فنون و حرفه هایی نظیر فلزکوبی، قلمزنی، مشبک کاری، ریخته گری و قالب ریزی، ملیله کاری، دوات گری و ... ابداع شدند. اما در این میان قلمزنی روی فلز از اهمیت بالایی در تاریخ برخوردار بوده است.

این هنرنمایی روی فلز به قلمزنی معروف است قلمزنی تکنیکی خاص برای ایجاد نقوش، خطوط و طرح های گوناگون روی فلزات مس، برنج و نقره و دیگر فلزات است. در این کار سطح شی فلزی با استفاده از قلم های مخصوص و با ضربه چکش به فضایی متضاد (برجسته و کنده) تقسیم می شود. اگر چه از دوره های قبل از ساسانی نیز این کار هنری در ایران رایج بوده است، اما آثار مشهور و به دست آمده این دوره که روی مس، طلا و نقره کار شده و نمونه های آن در مراکز فرهنگی مختلف دنیا چون موزه «ارمیتاژ» در سن پترزبورگ قابل مشاهده است، شروع و رواج اولیه این هنر را در ایران نشان می دهد. در دوره اسلامی ایران، قلمزنی روی فلز مورد توجه قرار گرفته و مناطقی چون خراسان، همدان، ری و سمرقند ید طولایی در این کار دارند. دوره سلجوقی یکی از درخشان ترین دوره های ترویج این هنر است.

این صنعت، هنر اگر چه دارای فراز و فرودهایی در طول تاریخ گسترده ایران بوده، اما هیچ گاه از صحنه بازار و هنر حذف نشده و تا به امروز ادامه دارد و اکنون شهرهایی چون اصفهان، تهران و کرمانشاه پرچمدار رواج این هنر اصیل هستند. امروزه علاوه بر بازارهای فنی و کارگاههای خصوصی استادکاران، سازمان ها و نهادهایی چون میراث فرهنگی و گردشگری، صنایع دستی ایران، فنی و حرفه ای و کارودانش، مؤسسات آموزشی عالی و مراکز آموزشی آزاد در جهت اعتلای آن می کوشند.

در استان گلستان نیز آموزش این هنر به جوانان علاقه مند رواج دارد و معصومه مهرگان یکی از اساتیدی است که سالهاست در این حوزه فعال است و به آموزش این حرفه در آموزشگاه خود اشتغال دارد. با او به گفتگو نشستیم و از خواستیم تا بیشتر از هنر قلمزنی بگویند:

قلمزنی عبارت است از تزئین و کندن نقوش بر روی اشیای فلزی به ویژه مس، طلا، نقره، برنج یا به عبارت دیگر ایجاد خطوط و نقوش به وسیله قلم با ضربه چکش و بر روی اجسام فلزی. قلمزنی یکی از رشته های هنرهای سنتی ایران است که در دسته بندی، در رده هنرهای صناعی و در گروه فلزکاری قرار دارد. این هنر با سابقه چندین هزار ساله خود؛ در دوران هخامنشیان رواج یافت و در دوره ساسانیان به اوج خود رسید. پیشینه قلمزنی به زمان سکاها یا سیت ها نسبت داده می شود که نژاد آریایی داشتند. پیشینه این هنر در ایران، تاریخ روشنی ندارد و از اثر مستندی که بیانگر نخستین مکان یا نخستین شیء باشد که بر روی آن قلمزنی، چکش کاری یا حکاکی شده است، اطلاع دقیقی در دست نیست.

مدت زمانی که برای آموزش این هنر نیاز است، چند ماه یا سال است؟

با توجه به اینکه قلمزنی به شاخه های متعددی تقسیم می شود مدت زمان آموزش هر سبک متفاوت هست. اصولا برای آموزش هر سبک حدود سه تا شش ماه زمان لازم هست که این مدت زمان با توجه به استعداد و تلاش شخص میتواند کوتاهتر یا کمی بیشتر باشد. ولی برای کسب مهارت و خلق آثار فاخر سالها تمرین و ممارست نیاز است.

خودتان برای یادگیری این هنر افتخار شاگردی چه اساتیدی را داشتید؟

بنده قلمزنی سبک نیم برجسته برروی سطوح مسطح رو برای اولین بار نزد استاد بزرگوارم خانم معمارنژاد در شهرستان گرگان در خانه تاریخی باقری ها آموزش دیدم و همچنین یک سال بعد سبک قلمزنی انگشتر را خدمت استاد ساعدی در شهر مشهد در خانه تاریخی ملک آموزش دیدم و سبک ریزه قلم را هم در یک دوره فشرده در محضر استاد ملالی در تهران گذراندم. در ضمن با توجه به پیشینه کاری و کسب مهارت های اولیه، مدت زمان آموزش های تکمیلی یا سایر بخش های این هنر کوتاهتر می شود. ولی در هر سبک زمان و تلاشی که بعدا می گذاریم در پیشرفت کار بسیار تأثیر گذار خواهد بود.

آیا بازار کار و زمینه اشتغال با یادگیری این هنر وجود دارد؟

وقتی که این هنر را یاد گرفتید می توانید وارد بازار کار بشوید و فعالیت خود را در یک کارگاه تولید صنایع دستی شروع کنید و یا حتی مغازه ای را اجاره کرده و برای خود کار کنید که در این صورت به درآمد بالاتری خواهید رسید.

چون تولید قلمزنی شامل چندین مرحله است می توانید در یک زمینه از تولید آن متبحر شوید و کار خود را در آن حیطه ادامه دهید. همچنین می توانید کار خود را در فضای مجازی، نشریات، سایت ها و یا ورکشاپ ها تبلیغ نمایید و نمونه کار ارائه دهید تا بتوانید مشتریان بیشتری را داشته باشید.

همانطور که در همه شغلها نوآوری و ظرافت و کیفیت در تولید مهم است و آن کالا را به یک برند معتبر تبدیل می کند، یک قلمزن اگر با کیفیت و ظرافت کار کند می تواند در کارش موفق باشد و حتی کار صادرات این ظروف سنتی را هم در دست بگیرد.

اگر بتوانید در این حرفه تخصص پیدا کنید می توانید به درآمد خوبی برسید. البته اگر علاقه مند به این شغل باشید، این هنر می تواند بسیار لذت بخش برای شما باشد و از کاری که با دست خود بر روی یک فلز ساده می اندازید، ظرافت و دقتی که به کار می برید، قادر خواهید بود اثری زیبا را بیافرینید. همچنین اگر پشتکار در این کار داشته باشید در ابتدا با درآمد کم شروع کرده و بعدا می توانید به درآمد بالایی برسید. حتی شاگردانی را قبول کنید و به آنها آموزش دهید و یا قسمتی از کار خودتان را به آنها بسپارید.

نحوه سود آوری این کار به این صورت است که مثلا شما یک ظرف مسی را حدود ۵۰۰ هزار تومان به صورت خام خریداری می کنید و با حدود دو ماه کار بر روی آن می توانید آنرا حدود دوازده میلیون تومن بفروشید. البته که با توجه به شهرت، کیفیت کار و مرکز فروش قیمتها میتواند نوسانات

بسیاری داشته باشد. البته این قسمت کار بر روی فلزی مس میباشد اگر نقره یا طلا باشد قیمتها بسیار بالاتر خواهد بود در آموزشگاه شما چه بخش یا مهارت هایی از این هنر آموزش داده می شود؟

در آموزشگاه داریوش قلمزنی سبک نیم برجسته، قلمزنی سبک ریزه قلم، قلمزنی انگشتر و زیور آلات آموزش داده می شود و علاقه مندان می توانند با ثبت در این دوره ها ، آموزش های لازم را ببینند.

راز موفقیت در این رشته هنری از دیدگاه شما چیست؟

هر چند قیمت گذاری روی آثار هنری و داشتن نگاه اقتصادی به مقوله هنر با روح هنر منافات دارد ولی باید اذعان داشت در شرایط کنونی که ایجاد اشتغال و کسب درآمد یکی از مقولات مهم در جامعه است ، اقتصاد هنر می تواند به مدد جوانان بیاید و اگر جوانان بتوانند در این حرفه تخصص پیدا کنند می توانند به درآمد خوبی برسند . البته اگر علاقه مند به این شغل باشند ، این هنر می تواند بسیار لذت بخش برای آنها باشد و از کاری که با دست خود بر روی یک فلز ساده می اندازند ظرافت و دقتی که به کار می برند ، قادر خواهند بود اثری زیبا را بیافرینند.

همچنین اگر پشتکار در این کار داشته باشند در ابتدا با درآمد کم شروع کرده و بعداً می توانند به درآمد بالایی برسند. حتی شاگردانی را قبول کنند و به آنها آموزش دهند. به هر حال این حرفه گنجایش شغلی خوبی را داراست و دیگر نیاز نیست که جایی استخدام شوند و با مرور زمان می توانند کارگاه خود را تاسیس کنند و مشغول به کار شوند.